

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра географії та геоекології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри географії та геоекології
к.г.н., доц. Семеник Л. Л.
«31» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методика навчання географії»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

спеціальність/напрямок 014 Середня освіта (Географія)

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма:

денна форма: Середня освіта (Географія та Історія)

(назва ОП)

заочна форма: Середня освіта (Географія) та красзнавчо-туристична робота

(назва)

факультет природничо-географічний

(назва інституту, факультету, відділення)

форма навчання денна

(денна, заочна.)

Робоча програма з дисципліни «Методика навчання географії» для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Географія), освітньо-професійної програм и Середня освіта (Географія та Історія)

Розробники: Маслова Наталія Миколаївна, старший викладач, кандидат географічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри географії та геоекології

Протокол від «31» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри географії та геоекології

(підпис)

к.г.н., доц. Семенюк Л. Л.

(прізвище та ініціали)

_____, 20__ рік

_____, 20__ рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання*
Кількість кредитів ЕКТС: 5,0	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Блоків/модулів – 1	Напрямок підготовки/ спеціальність: <u>014.07 Середня освіта</u> <u>(Географія)</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
Розділів/змістових модулів – 4		3-4-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		Семестр	
Загальна кількість годин: 150 год.		6-7-й	
		Вид контролю:	
		6 сем. - залік , 7 сем. - екзамен	
		Лекції	
		36 год.	
		Практичні, семінарські:	
		28 год.	
		Лабораторні:	
		- год.	-
		Самостійна робота:	
		86 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		- год.	
		Консультації:	
		- год.	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 2 год.	Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u>		

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів з теоретичними та прикладними основами сучасної методики навчання географії; формувати професійні компетентності вчителя географії **Нової української школи (НУШ)**, уміння планувати процес навчання географії та первинні методичні уміння, які формують основу фахової та педагогічної майстерності, забезпечують творчий підхід до виконання функцій вчителя географії; розвивати творче методичне мислення, уміння раціональної організації власної педагогічної праці.

Завдання:

- **навчальні:** забезпечити засвоєння студентами теоретичних та прикладних засад сучасної методики навчання географії, **ознайомлення з концепцією НУШ**, знання принципів, методів, засобів, форм організації навчання географії, особливостей застосування технологій навчання на уроках та методичних особливостей викладання різних шкільних курсів географії;
- **методичні:** формувати уміння організовувати процес навчання географії у відповідності до основних дидактичних принципів та вікових особливостей учнів із застосуванням традиційних та сучасних технологій навчання, уміння застосовувати дидактичні принципи, методи і засоби в процесі навчання географії; уміння аналізувати шкільні програми та підручники з географії;
- **дослідницькі:** формувати уміння працювати з науково-методичною літературою, самостійно проводити наукові дослідження в галузі методики навчання географії, здійснювати діагностування ефективності процесу навчання географії;
- **конструктивні:** формувати уміння планувати та конструювати процес навчання географії;
- **організаторські:** забезпечити оволодіння студентами навичками організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці та коригування в процесі проведення уроку;
- **практичні:** виробити у студентів уміння користуватися методичним апаратом навчання географії, підготувати студентів до виконання обов'язків вчителя географії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни **студент повинен:**

- **знати:** теоретичні засади сучасної методики навчання географії (принципи, методи, засоби, форми організації навчання); **методичні особливості** застосування сучасних технологій навчання географії; **концептуальні основи НУШ**, вимоги державного стандарту базової середньої освіти; зміст, структура та методичні особливості викладання різних шкільних курсів географії; суть, завдання, форми і методи самоосвіти вчителя географії.
- **вміти:** адаптувати теоретичні та практичні позиції сучасної дидактики у відповідності до особливостей процесу навчання географії **у НУШ**; застосовувати сучасні технології навчання на уроках географії; планувати процес навчання географії та навчально-пізнавальну діяльність учнів на уроках; організовувати процес навчання географії у відповідності до вікових та індивідуальних особливостей учнів різних класів та змісту шкільних курсів географії; здійснювати методичну розробку поурочних планів різних типів уроків; виконувати функції вчителя географії в сучасній школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі **компетентності:**

1. Інтегральна: Здатність розв'язувати професійні проблеми та спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів психолого-педагогічних, географічних та історичних наук, характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в основній (базовій) середній школі; застосовувати інноваційні технології в роботі, критично та творчо мислити.

2. Загальні:

Системні компетентності:

ЗК2 – здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей, зрозумілого і недвозначного донесення власних висновків, а також знань і пояснень, що їх обґрунтовують, до осіб, які навчаються.

ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (softskills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.

ЗК5 – здатність застосовувати набуті знання на практиці, критично сприймати інформацію, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), приймати обґрунтовані рішення, адаптуватися та діяти в новій ситуації.

Інструментальні компетентності:

ЗК7 – навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у процесі навчання або дослідження, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Міжособистісні компетентності:

ЗК11 – навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати автономно та в команді.

ЗК12 – здатність діяти на засадах етичних міркувань (мотивів), дотримуватися гендерної рівності, позитивно ставитися до представників інших культур, застосовувати соціальні навички (softskills).

3. Спеціальні (фахові):

ФК9 – володіння методикою географічних, історичних та педагогічних досліджень, здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.

ФК10 – здатність до виконання функціональних обов'язків вчителя географії, історії та класного керівника, педагогічного мислення, осмислення та аналізу педагогічної дійсності, застосування творчого підходу, моделювання та розв'язування педагогічних ситуацій, планування навчально-виховної роботи з дітьми, педагогами та батьками, застосування індивідуального підходу, розвитку творчих здібностей, активізації пізнавальної діяльності, дотримання педагогічного такту.

ФК12 – здатність планувати та конструювати процес навчання географії та історії в школі відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, з врахуванням гігієнічних вимог, основних дидактичних принципів, вікових та індивідуальних особливостей учнів із застосуванням сучасних методик і освітніх технологій, у тому числі й інформаційних.

Програмні результати навчання:

Знання і розуміння

Студент:

ПРН4 – *знає* психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів, сучасні теоретичні та прикладні основи методики навчання географії та історії в загальноосвітній школі;

ПРН10 - *знає* та *розуміє* історичні особливості розвитку регіонів України, реалізовує краєзнавчий підхід на уроках географії та історії, у позакласній та позашкільній роботі з учнівською молоддю.

Уміння

ПРН15 – *виконує* польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, *інтерпретує* отримані результати досліджень, *застосовує* їх у професійній діяльності;

ПРН16 – *виконує* функціональні обов'язки вчителя географії, історії та класного керівника, педагогічно мислить, *аналізує* педагогічну дійсність, застосовує творчий підхід до педагогічної діяльності, моделює та розв'язує педагогічні ситуації, *планує* навчально-виховну роботу з дітьми, педагогами та батьками, *застосовує* індивідуальний підхід, *дотримується* педагогічного такту;

ПРН18 – *володіє* основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів державною мовою зі спеціальності та предметної спеціалізації, а також *володіє* однією з

іноземних мов на рівні, необхідному для роботи з навчально-методичною літературою зі спеціальності та предметної спеціалізації;

ПРН19 – планує та конструює процес навчання географії та історії в школі відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, з урахуванням гігієнічних вимог, основних дидактичних принципів, вікових та індивідуальних особливостей учнів із застосуванням сучасних методик і освітніх технологій, у тому числі й інформаційних;

Комунікація

Студент:

ПРН24 – розуміє значення культури як форми людського існування, цінує різноманіття та мультикультурність світу і керується у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу, співробітництва та гендерної рівності.

Автономія і відповідальність

Студент:

ПРН25 – самостійно організовує процес навчання, забезпечує рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціокультурних та економічних особливостей, здійснює педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

2. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Методика навчання географії як наука. Дидактичні принципи і методи навчання географії.

Тема 1. Вступ. Методика навчання географії як наука. Історія розвитку шкільної географії та методики її навчання в Україні та за кордоном. Методика навчання географії як педагогічна наука про закономірності процесу навчання географії в школі. Об'єкт і предмет дослідження МНГ та її завдання. Структура методики навчання географії, її зв'язок з іншими науками та шкільною практикою. Сучасні проблеми методики навчання географії. Методи науково-педагогічних досліджень у методиці викладання географії. Теоретичні методи: логічні (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, узагальнення, типізація, класифікація); формалізовані (системно-структурний аналіз, моделювання, порівняння, історичний, математично-статистичні). Емпіричні методи: спостереження (об'єктивне, самопостереження, безпосереднє та опосередковане тощо); педагогічний експеримент, його види (за тривалістю, за обраною метою, за способом організації); дослідження шкільної практики (вивчення шкільної документації, бесіди, анкетування, тестування, спостереження за роботою колег тощо). Логіка проектування та проведення методичного дослідження. Етапи методичного дослідження (вибір мети та обґрунтування актуальності проблеми дослідження; постановка мети і завдань; висунення робочої гіпотези; вибір методів дослідження; проведення педагогічного експерименту; формулювання та обґрунтування наукових висновків; розробка методичних рекомендацій).

Вимоги суспільства до сучасного вчителя географії. Професійне самовдосконалення вчителя географії. Напрями самоосвіти вчителя географії (фаховий, методичний, психолого-педагогічний, загальнокультурний). Форми і методи самоосвіти вчителя географії. Теоретична та методична самопідготовка вчителя географії: робота з психолого-педагогічною та географічною літературою; вивчення, переосмислення та творче використання передового педагогічного досвіду вчителів географії. Самопостереження та його роль у професійному зростанні вчителя. Проведення науково-методичної роботи в процесі виконання функцій вчителя географії. Методичні об'єднання та семінари. Робота в творчих групах. Система методичної підготовки та перепідготовки вчителів географії. Атестація. Показники якості роботи вчителя географії.

Історія розвитку шкільної географії та методики її навчання в Україні та за кордоном. Фактори, які визначають розвиток шкільної географії. Періодизація розвитку української шкільної географії та методики її навчання. Початковий період розвитку шкільної географічної освіти та дидактики географії (від започаткування навчання до початку ХХ ст.). Поява географії як самостійного шкільного предмету у школах Західної Європи та в Україні. Перші географічні підручники, методичні посібники. Розвиток географічної науки, шкільної географії та методики

її викладання в Україні. Методичні погляди М.Гоголя, М.І. Пирогова, Д.Д. Семенова, К.Д. Ушинського, С.Русової та ін. Радянський період розвитку шкільної географічної освіти та методики навчання географії (від 1917 р. до 1991 р.). Праці М.М. Баранського, А.В. Даринського, Л.М. Панчешникової, І.С. Матрусова, В.А. Щеньова та ін. Сучасний період розвитку шкільної географічної освіти та методики навчання географії (від 1991 р. до сьогодні). Психолого-педагогічні дослідження в галузі шкільної географії в Україні. Методичні праці українських вчених: М.П. Откаленка, М.М. Паламарчука, В.П. Замкового, Л.М. Картель, П.Г. Шищенко, П.О. Масляка, В.П. Корнєєва, А.Й. Сиротенка, Л.І. Круглик, В.М. Герасичука, В.В. Пічугіна, Б.О. Чернова, М.С. Топузова та ін.. Становлення і розвиток МНГ в Україні. Характерні риси сучасного етапу розвитку МНГ в незалежній Україні.

Особливості розвитку шкільної географії і методики її викладання в зарубіжних країнах. Централізований і децентралізований характер управління освітою закордоном. Навчання географії у країнах Європи. Західноєвропейська географічна освіта. Шкільна географія в країнах Центральної та Східної Європи. Навчання географії у США й Бразилії. Американські національні географічні стандарти освіти. Структура шкільної географії у країнах Азії й Африки та Австралії (на прикладі Китаю, Японії, Південної Кореї, Індії, Єгипту, Південної Африки, Австралії).

Тема 2. Концепція Нової української школи. Мета, завдання, структура і зміст шкільної географічної освіти. Нормативно-правове забезпечення діяльності вчителя географії. **Концепція Нової української школи.** Державний стандарт базової середньої освіти. Структура Державного стандарту. **Особистісно-зорієнтований та компетентісний підходи до навчання. Компетентності та наскрізні вміння, які формуються у НУШ. Природнича освітня галузь Державного стандарту: мета, завдання, зміст вимог до рівня загальноосвітньої підготовки з географії. Місце географії в структурі природничої освітньої галузі.** Проблеми Концепції та стандартів шкільної географічної освіти в Україні.

Поняття «мета навчання», «зміст навчання». Мета і завдання **НУШ та шкільної географічної освіти.** Загальноосвітні та світоглядні завдання географічної освіти в середній школі. Місце географії в структурі шкільної освіти. Сучасний етап в розробці змісту шкільної географії. Зміст шкільної географічної освіти. Система географічних наук та її відображення у змісті і структурі шкільної географії. Географічні знання, вміння і навички, що мають бути сформовані в школі. Роль шкільної географії в екологічному, моральному та естетичному вихованні школярів. Вплив основних тенденцій в географічних науках (гуманізації, соціологізації, економізації) на зміст географічної освіти. Структура шкільної географії.

Навчальна програма з географії – головний документ, який визначає зміст і структуру шкільної географічної освіти. Вимоги до навчальної програми. Способи побудови навчальних програм. Структура навчальної програми з географії. Основні змістовні лінії формування географічних знань у середній школі. Проблеми вдосконалення змісту та процесу організації навчання географії в школах України. Методичні особливості викладання окремих шкільних курсів географії.

Тема 3. Дидактичні принципи і методи навчання географії. Дидактичні принципи як основоположні правила, що визначають процес навчання географії. Співвідношення закономірностей, принципів і правил навчання географії. Типи принципів навчання географії (традиційні (класичні), інноваційні, комбіновані). Види традиційних (класичних) принципів навчання географії: принципи науковості, доступності, наочності, систематичності і послідовності в навчанні, індивідуалізації і диференціації навчання, свідомості і активності учнів в навчанні, зв'язку навчання з життям, принцип виховуючого навчання, практичної спрямованості навчання географії; міцності засвоєння географічних знань; красназавчий; емоційності/почуттєвості навчання географії, принцип проблемності навчання тощо. Характеристика принципів навчання географії. Красназавчий принцип навчання та його роль в процесі викладання географії. Види інноваційних принципів навчання географії (принципи: гуманізації навчання географії; створення оптимальних умов для навчання географії; навчання географії, яке випереджає; співпраці між учнями й учителем при навчанні географії; навчання географії на високому рівні складності; використання опори при навчанні географії). Комбіновані принципи навчання географії.

Поняття «методи навчання». Класифікації методів навчання географії. Оцінка різних підходів до класифікації методів навчання географії, їх значимості з позицій шкільної географії. Характеристика методів навчання географії за джерелом знань (словесні, наочні, практичні) та характером навчально-пізнавальної діяльності учнів (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький). Рівні засвоєння знань і розвиток самостійної пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання географії. Активні та інтерактивні методи навчання географії. Форми та методи перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів. Функції перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів: діагностична, мотиваційна, стимулююча, освітня, коригувальна, розвивальна, контролююча, інформаційна, виховна. Дидактичні принципи проведення контролю і корекції: систематичність, усебічність, індивідуалізації і диференціації навчання, умотивованості, гласності, відкритості. Види контролю: попередній, поточний, тематичний (періодичний), підсумковий. Форми контролю: фронтальна, індивідуальна, групова, диференційована. Методи контролю: усні (бесіда, опитування), письмовий (самостійна робота, контрольна робота, тести тощо), письмово-усний, графічний, комп'ютерний тощо). Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (правильність і науковість викладу, повнота розкриття понять і закономірностей, точність вживання географічної та картографічної термінології, ступінь самостійності при відповіді, логічність, доказовість у викладі матеріалу, ступінь сформованості інтелектуальних, загальноосвітніх, специфічних умінь). Ведення учителем записів у класних журналах. Особливості тестового контролю результатів навчання: типи питань і завдань, форми тестових завдань. Державна підсумкова атестація у системі загальної середньої освіти. Мотивація навчальної діяльності учнів. Різноманітність мотивів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Чинники, які впливають на особистісні мотиви. Способи мотиваційної діяльності вчителя при навчанні географії. Проблемний підхід в навчанні географії. Суть проблемного навчання. Основні поняття проблемного навчання: проблемна ситуація, гіпотеза, проблема, проблемне питання, завдання тощо. Типи проблемних ситуацій та способи їх створення. Рівні проблемного навчання. Методи проблемного навчання. Етапи вирішення проблеми.

Розділ 2. Формування знань, вмінь, компетентностей в процесі навчання географії. Засоби організації навчання географії.

Тема 4. Формування знань, вмінь, компетентностей в процесі навчання географії.

Поняття «процес навчання». Функції процесу навчання географії. Компоненти процесу навчання географії. Структура географічних знань. Формування теоретичних знань. Загальні та одиничні географічні поняття. Індуктивний і дедуктивний шляхи формування загальних географічних понять та умови їх вибору. Особливості засвоєння загальнонаукових, загальногеографічних та одиничних понять. Прийоми формування загальних та одиничних географічних понять. Етапи засвоєння понять. Методи і прийоми вивчення причинно-наслідкових зв'язків. Основні етапи формування вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Формування знань про географічні закономірності. Прийоми розкриття географічних закономірностей. Формування світоглядних ідей в процесі викладання географії. Формування емпіричних географічних знань. Географічні уявлення та прийоми їх формування. зв'язок географічних уявлень і понять. Зміст роботи з географічними фактами і географічною номенклатурою.

Формування географічних умінь і навичок. Поняття «уміння» і «навички». Первинні та вторинні уміння. Теоретичні та практичні уміння і навички. Види географічних умінь. Картографічні уміння і навички та прийоми їх формування. Прийоми формування умінь і навичок. Етапи формування географічних умінь. Зв'язок між формуванням знань і умінь учнів та реалізацією принципів навчання географії. Виконання програмних практичних робіт як умова формування умінь і навичок в процесі навчання географії. Значення практичних робіт в процесі навчання географії. Класифікація практичних робіт: за дидактичною метою, за джерелами використаної інформації, за формою фіксації результатів, за змістом, за рівнем самостійності учнів, за формою організації навчальної діяльності учнів. Загальні вимоги до проектування та проведення практичних робіт. Етапи проведення практичних робіт (мотивація, інструктаж, пробні вправи, тренувальні вправи, контрольні вправи). Вимоги щодо оформлення

результатів практичної роботи. Способи перевірки та оцінювання результатів практичної діяльності учнів. Особливості практичних робіт з контурними картами.

Компетентісно-зорієнтоване навчання географії. Сутність компетентісно-зорієнтованого навчання географії. Ключові компетентності (уміння вчитися, здоров'язбережувальна, загальнокультурні, комунікативні, соціальні, трудові, інформаційні) та наскрізні уміння, **що формуються в НУШ** та особливості їх формування в процесі навчання географії. Роль шкільної географії в екологічній та політехнічній освіті, моральному та естетичному вихованні, профорієнтації учнів та їх підготовці до трудової діяльності. Формування міжпредметних компетентностей при вивченні шкільних курсів географії. Види географічних компетентностей. Критерії оцінювання рівня предметної компетентності учнів.

Тема 5. Засоби навчання географії. Поняття «засоби навчання географії». Функції і класифікація засобів навчання географії. Кабінет географії і його значення в організації навчально-виховної роботи. Функціональні зони кабінету географії. Етапи створення кабінету географії. Географічний майданчик, його значення. Зміст практичних робіт і спостережень учнів на географічному майданчику.

Підручники географії, їх функції. Методичні вимоги до підручника географії. Структура підручника: навчальний текст (теорія, методологія, опис, пояснення) та методичний апарат (орієнтувальний, мотиваційний, змістовний, ілюстративний, практичний, корекційно-контролюючий, довідковий, творчий блоки). Основні прийоми роботи з текстом та позатекстовими компонентами підручника географії в різних класах.

Навчальні географічні карти як джерело знань. Навчальні функції географічних карт. Класифікації карт. Загальні методичні вимоги до роботи з картографічними матеріалами. Система картографічних знань та вмінь в шкільних курсах географії. Прийоми роботи з картою. Зміст понять «розуміння, читання і знання карти». Етапи формування уміння читання карти. Головні картографічні уміння, їх відмінності в курсах шкільної географії. Робота з контурними картами.

Глобус, його особливості і можливості як навчальної моделі. Зміст та методика роботи з глобусом в різних класах. Основні функції картин і екранних посібників. Підготовка вчителя до їх використання. Статистичні матеріали на уроках географії та робота з ними в процесі навчання. Основні групи статистичних даних в шкільній географії. Пізнавальні можливості графіків, діаграм і статистичних таблиць. Прийоми роботи зі статистичними матеріалами. Комп'ютеризація процесу навчання географії. Переваги комп'ютера як засобу навчання. Види і функції комп'ютерних програм. Електронні підручники, посібники, атласи та методика їх застосування. Використання ГІС у шкільній географічній освіті. Роль вчителя у навчальному процесі з географії при застосуванні комп'ютерів. Сучасні мультимедійні засоби навчання географії.

Розділ 3. Форми організації та технології навчання географії

Тема 6. Форми організації навчання географії. Поняття «форми організації навчання». Класифікація форм організації навчання географії. Урок – основна форма організації навчання географії. Головні ознаки уроку. Вимоги до сучасного уроку географії. Основні структурні компоненти уроку. Характеристика основних типів уроків за дидактичною метою. Структура уроків різних типів. Нетрадиційні, нестандартні уроки та їх місце в системі навчання. Організаційні форми уроків (урок-лекція, урок-семінар, урок-конференція, урок-залік тощо). Лекційно-семінарська система навчання. Сюжетно-рольові та імітаційні ігри. **Особливості проведення уроків в дистанційному режимі.**

Планування навчальної роботи та його види. Календарно-тематичне та поурочне планування роботи вчителя. Підготовка вчителя до уроку. Етапи проектування уроку: формулювання мети; структурування навчального матеріалу; відбір засобів навчання та пізнавального матеріалу; добір методів і прийомів навчання; розробка алгоритму навчально-пізнавальної діяльності учнів і завдань, що забезпечують організацію такої діяльності. Форма запису плану-конспекту уроку, яка відображає характер пізнавальної активності учнів. Критерії ефективності уроку. Аналіз і самоаналіз уроку. Проблема подальшого вдосконалення процесу навчання в школах України.

Факультативні заняття. Додаткові заняття і консультації з географії. підготовка до екскурсії. Зміст, організація та методика проведення екскурсій з фізичної та економічної географії.

Навчальні екскурсії і робота учнів на місцевості. Навчальна екскурсія як одна з основних форм організації навчання географії. Екскурсії програмні і позапрограмні, їх навчально-виховне значення та місце в системі навчання; теоретична, практична та організаційна як властива географії форма організування навчально-виховного процесу. Роль екскурсій у формуванні географічних знань, умінь, реалізації красназавчого принципу навчання та розвитку пізнавальної діяльності учнів. Комплексний характер географічних екскурсій. Програмні і позапрограмні екскурсії. Зміст, організування та методика проведення екскурсій з фізичної та економічної географії. Застосування під час навчальних екскурсій інформаційно-репродуктивних та проблемних методів навчання. Досвід творчих вчителів у створенні навчальних екологічних стежок як об'єктів навчальних екскурсій. Організування і схема проведення спостережень у природі: метеорологічних, фенологічних, геоморфологічних. Виявлення ритмічності у розвитку природних процесів як необхідної умови пізнання динаміки природи. Способи формування позитивного ставлення учнів до спостережень. Методика проведення практичних робіт на місцевості: “Окомірне знімання з використанням планшета невеликої території” (6 клас), “Вивчення взаємозв'язків компонентів природи у місцевому ПТК” (7 клас).

Позакласна робота з географії як складова частина навчально-виховного процесу. Мета і зміст позакласної роботи з географії, її значення. Основні напрями позакласної роботи: науково-пізнавальний, історико-географічний, екологічний, економічний, естетичний, туристсько-красназавчий, українознавчий. Організаційні форми і способи проведення позакласної роботи. Систематична форма: географічний гурток, географічний клуб, географічне товариство. Види їхньої діяльності: науково-дослідницька, екскурсійно-красназавча і суспільно-корисна. Епізодичні форми позакласної роботи: конференції, “тижні географії”, географічні вечори, олімпіади, КВК. Розширення географічного кругозору учнів, поглиблення їх знань, вдосконалення умінь і навичок. Виховне значення позакласної роботи з географії, її організаційні форми, зміст та методика проведення. Передовий досвід вчителів географії у справі організації позакласної роботи з географії. Позакласна красназавчо-туристична робота в школі.

Тема 7. Технології навчання географії. Поняття «освітні технології», «педагогічні технології», „технології навчання”. Історія виникнення технологій навчання. Види навчальних технологій та моделей навчання у географічній освіті. Структурні частини технології навчання: концептуальна основа, запланований результат, модель навчання, алгоритм навчальної діяльності, діагностика, контроль і корекція результатів навчання. Критерії технологічності навчання: актуальність, результативність, цілеспрямованість, системність, наявність інваріантного механізму реалізації методичної моделі навчання, відтворюваність. Навчальні технології як основа творчої діяльності вчителя НУШ. Класифікації технологій навчання географії. Традиційні технології навчання географії. Технологія пояснювально-ілюстративного навчання. Технологія програмованого навчання. Технологія диференційованого навчання. Технологія групової діяльності учнів. Технологія проблемного навчання географії. Інноваційні технології навчання географії. Нові інформаційні технології навчання. **Технології дистанційного навчання.** Технологія проектної діяльності учнів. Технології інтерактивного навчання. Особистісно-орієнтовані технології навчання. Технології розвивального навчання. Технологія розвитку критичного мислення учнів на уроках географії. Модельно-рейтингова технологія навчання.

Розділ 4. Методичні особливості викладання окремих шкільних курсів географії.

Самоосвіта вчителя географії.

Тема 8. Методичні особливості викладання окремих шкільних курсів географії.
Методика викладання курсу «Загальна географія» (6-й клас). Мета та навчально-виховні завдання курсу, його місце в системі шкільних географічних курсів. Значення курсу в системі фізико-географічної і природничої освіти. Структура і зміст курсу, дидактичні завдання розділів. Світоглядні ідеї курсу. Система фізико-географічних знань, умінь і навичок у

початковому курсі фізичної географії. Співвідношення загальних і одиничних понять. Типологічна схема характеристики географічних сфер. Практична спрямованість курсу. Формування географічних знань і вмінь. Вимоги програми до знань і вмінь учнів. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення курсу. Використання засобів наочності. Карта як об'єкт вивчення і джерело знань. Прийоми роботи з картою. Прийоми роботи з контурною картою. Особливості роботи з підручником і робочим зошитом. Використання комп'ютерних програм при вивченні і моделювання географічних явищ і процесів. Система практичних робіт, методика їх виконання. Форми організації навчання. Методичні особливості вивчення різних розділів курсу. Методика формування компонентів змісту курсу з урахуванням психолого-вікових особливостей шестикласників. Методи і форми активізації навчальної діяльності учнів 6-го класу, навчальні ігри.

Тема 9. Методика викладання курсу «Географія материків і океанів» (7-й клас). Мета та навчально-виховні завдання курсу. Значення курсу, в рамках якого формуються знання про географічну оболонку, її компоненти і територіальні складові регіонального та локального рівнів у системі шкільної географічної освіти. Його логічний зв'язок з попередніми і наступними курсами. Значний пізнавальний та мотиваційно-емоційний потенціал курсу. Структура і зміст курсу, основні завдання окремих розділів. Послідовність вивчення материків і океанів. Типова схема вивчення материка і океану. Світоглядні завдання курсу. Географічні закономірності, співвідношення загальноземлезнавчих і країнознавчих понять в змісті курсу. Формування знань і вмінь. Поєднання індуктивного та дедуктивного шляхів формування знань, встановлення зв'язків з курсом загальної географії. Роль прийому порівняння в процесі навчання. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення курсу. Особливості методики вивчення географії материків та океанів. Ускладнення прийомів роботи з підручником та тематичними картами. Система практичних робіт курсу. Проблемний виклад матеріалу при вивченні природи материків та океанів. Особливості типологічного підходу до вивчення материків і океанів. Використання на етапі засвоєння нового матеріалу окрім структурно-логічних схем (СЛС), таких видів схематичної наочності, як опорно-інформаційні схеми (ОІС) та картосхеми, які ілюструють територіальність явищ і процесів. Методика вивчення материків та океанів. Застосування нетрадиційних форм навчання на другому етапі – уроках розширення і поглиблення знань (уроки-експедиції, інтегровані уроки, вікторини, ігри та ін.). Методика проведення практичних робіт. Організація самостійної роботи учнів з географії материків та океанів.

Тема 10. Методика викладання курсу «Україна в світі: природа, населення» (8-й клас). Мета та навчально-виховні завдання курсу. Світоглядні ідеї фізико-географічної частини курсу. Структура і зміст курсу. Методика вивчення ЕГП України. Система фізико-географічних понять курсу. Формування знань і вмінь при вивченні загальної характеристики природи України. Зміст характеристики компонентів природи: їх особливості, генезис, фактори формування, закономірні зміни, характеристика ресурсів, охорона природних компонентів. Ознайомлення учнів з новими тематичними картами. Методика формування знань і вмінь при вивченні природних комплексів України. Зміст і методика характеристики зональних і азональних природних комплексів. Використання порівняння як прийому вивчення природних комплексів. Система суспільно-географічних понять курсу. Формування знань і вмінь при вивченні населення України і світу. Зміст, навчально-виховне значення та методичні особливості вивчення теми «Природа та населення свого адміністративного регіону». Організація самостійної роботи учнів з комплектом карт та іншими джерелами знань. Зміст програмних практичних робіт. Вимоги до знань і вмінь.

Тема 11. Методика вивчення курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас). Мета та навчально-виховні завдання курсу. Структура курсу і зміст розділів. Система основних понять економіко-географічного змісту. Методи і прийоми формування основних понять. Навчання учнів вмінням працювати з економічними картами, статистичними матеріалами. Методика формування знань і вмінь при вивченні розділів «Національне та світове господарство», «Природні ресурси світу та України», «Структура світового господарства та її відображення в економіці України», «Міжнародне співробітництво та глобальні виклики людства». Система практичних робіт курсу..

Тема 12. Професійне самовдосконалення учителя географії. Показники якості роботи вчителя географії. Професійна компетентність вчителя географії та її рівні (початковий, фундаментальний). Групи компетентностей початкового рівня професійної компетентності вчителя географії (соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментально-технологічні й дослідницькі, загальнопрофесійні). Сутність фундаментального рівня професійної компетентності вчителя географії. Система неперервної освіти та підвищення кваліфікації вчителя географії. Теоретична і методична самопідготовка вчителя географії. Напрямки самоосвіти і самовдосконалення вчителя географії. Курси підвищення кваліфікації вчителів географії. Система методичної роботи в школі. Методичні об'єднання вчителів географії. Атестація.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів/змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	Усього	у тому числі						Усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	Консультації	СРС		л	п	лаб.	інд.	Консультації	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Блок/модуль 1														
Розділ 1. Методика навчання географії як наука. Дидактичні принципи і методи навчання географії.														
Тема 1. Вступ. Методика навчання географії як наука. Історія розвитку шкільної географії та методики її навчання в Україні та за кордоном.	11	4	1	-	-	-	6							
Тема 2. Концепція Нової української школи. Мета, завдання, структура і зміст шкільної географічної освіти.	11	2	1	-	-	-	8							
Тема 3. Дидактичні принципи і методи навчання географії.	14	4	4	-	-	-	6							
Разом за розділом 1	36	10	6	-	-	-	20							
Розділ 2. Формування знань, вмінь, компетентностей в процесі навчання географії. Засоби організації навчання географії.														
Тема 4. Формування знань, вмінь, компетентностей в процесі навчання географії.	10	2	2	-	-	-	6							
Тема 5. Засоби навчання географії.	14	4	2	-	-	-	8							
Разом за розділом 2	24	6	4	-	-	-	14							
Розділ 3. Форми організації та технології навчання географії														

Тема 6. Форми організації навчання географії.	22	6	4			-	12								
Тема 7. Технології навчання географії.	26	8	10	-	-	-	8								
Разом за розділом 3	48	14	14	-	-	-	20								
Розділ 4. Методичні особливості викладання окремих шкільних курсів географії. Самоосвіта вчителя географії.															
Тема 8. Методика викладання курсу «Загальна географія» (6-й кл.).	9	1	1	-	-	-	7								
Тема 9. Методика викладання курсу «Географія материків і океанів» (7-й кл.).	8	1	1	-	-	-	6								
Тема 10. Методика викладання курсу «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас).	8	1	1	-	-	-	6								
Тема 11. Методика вивчення курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас).	8	1	1			-	6								
Тема 12. Професійне самовдосконалення учителя географії.	9	2	-	-	-	-	7								
Разом за розділом 2	42	6	4	-	-	-	32								
Разом за семестр	150	36	28	-	-	-	86								
Усього годин	150	36	28	-	-	-	86								
Блок/модуль 2															
ІНДЗ			-	-	-	-									
Усього годин	150	36	28	-	-	-	86								

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>6 семестр</i>		
Розділ 1. Методика навчання географії як наука. Дидактичні принципи і методи навчання географії.		
1.	Методика навчання географії як наука. Концепція Нової української	2

	школи. Державний стандарт базової середньої освіти. Аналіз шкільних програм з географії.	
2.	Принципи навчання географії. Краснавчий принцип навчання географії.	2
3.	Методи навчання географії.	2
Розділ 2. Формування знань, вмінь, компетентностей в процесі навчання географії. Засоби організації навчання географії.		
4.	Формування географічних знань, умінь і навичок, компетентностей у процесі навчання географії. Програмні практичні роботи з географії.	2
5.	Засоби навчання географії.	2
1.	Разом за 6 семестр:	10
<i>7 семестр</i>		
Розділ 3. Форми організації та технології навчання географії		
6.	Форми організації навчання географії. Планування роботи вчителя. Урок як основна форма організації навчання географії.	2
7.	Нетрадиційні (нестандартні) форми проведення уроків географії. Позакласна робота з географії	2
8.	Традиційні технології навчання географії: технології пояснювально-ілюстративного, диференційованого, групового, проблемного навчання.	2
9.	Інноваційні технології навчання географії. Технологія проектної діяльності учнів в процесі навчання географії	2
10.	Методика застосування елементів інтерактивних технологій на уроках географії.	2
11.	Методика застосування елементів технології розвитку критичного мислення учнів в процесі навчання географії.	2
12.	Нові інформаційно-комп'ютерні та дистанційні технології навчання географії	2
Розділ 4. Методичні особливості викладання окремих шкільних курсів географії. Самоосвіта вчителя географії.		
13.	Структура, зміст, методичні особливості викладання курсів «Загальна географія» та «Географія материків і океанів».	2
14.	Структура, зміст, методичні особливості викладання курсів «Україна у світі: природа, населення» та «Україна і світове господарство».	2
	Разом за 7 семестр:	18
	Разом за семестр:	28

7. Темы лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Не передбачено		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ 1. Методика навчання географії як наука. Дидактичні принципи і методи навчання географії.		
1.	Методи досліджень в МНГ	2

2.	Історія розвитку ШКГ та МНГ в Україні в ХХ ст. Педагогічні ідеї провідних українських методистів та вчителів географії.	2
3.	Сучасні тенденції розвитку ШКГ та МНГ за кордоном	2
4.	Ознайомлення з Концепцією Нової української школи та Державним стандартом базової середньої освіти.	2
5.	Ознайомлення з структурою і змістом шкільної географічної освіти	2
6.	Аналіз шкільних програм з географії	4
7.	Краєзнавчий принцип у викладанні географії.	4
8.	Інтерактивні методи навчання.	2
Разом за розділом 1.:		20
Розділ 2. Формування знань, вмінь, компетентностей в процесі навчання географії. Засоби організації навчання географії.		
9.	Система географічних знань, що формуються в шкільних курсах географії.	3
10.	Практичні роботи з географії: зміст, мета, завдання і методика проведення. Аналіз змісту програмних практичних робіт.	3
11.	Аналіз шкільних підручників з географії	6
12.	Географічний майданчик та робота на ньому.	2
Разом за розділом 2.:		14
Розділ 3. Форми організації та технології навчання географії		
13.	Екскурсії та методика їх організації і проведення	2
14.	Факультативні заняття з географії.	2
15.	Позакласна робота з географії. Тиждень географії в школі.	2
16.	Розробка конспектів уроків географії	6
17.	Розробка конспектів уроків географії із застосуванням традиційних та інноваційних технологій навчання.	4
18.	Розробка навчального проекту.	2
19.	Ознайомлення з освітніми сервісами для дистанційного навчання (Google Classroom, Padlet, MozaBook ті ін.)	2
Разом за розділом 3.:		20
Розділ 4. Методичні особливості викладання окремих шкільних курсів географії. Самоосвіта вчителя географії.		
20.	Аналіз програми та підручників з курсу «Загальна географія»	5
21.	Зміст та методика проведення програмних практичних робіт курсу „Загальна географія”.	2
22.	Аналіз програми та підручників з курсу „Географія материків і океанів”	4
23.	Зміст та методика проведення програмних практичних робіт в курсі „Географія материків і океанів”	2
24.	Аналіз програми та підручників з курсу «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас).	4
25.	Зміст та методика проведення програмних практичних робіт з курсу «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас).	2
26.	Аналіз програми та підручників з курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас).	4
27.	Зміст та методика проведення програмних практичних робіт з курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас).	2
28.	Система методичної роботи в школі.	4
29.	Атестація вчителів: суть, завдання, порядок. Положення про атестацію вчителів.	3
Разом за розділом 3.:		32
Разом за семестр:		86

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено

10. Методи навчання

Основні форми організації навчання при вивченні дисципліни «Методика навчання географії»: аудиторні заняття (лекції, **практичні** заняття); самостійна робота студентів; консультації.

Методи навчання:

За джерелом знань:

- *словесні:* розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, бесіда, дискусія, диспут;
- *наочні:* демонстрація, ілюстрація;
- *практичні:* практичні роботи, вправи, розробка конспектів уроків та позакласних заходів, аналіз навчальних програм, підручників, робота з різними джерелами інформації; складання конспектів (тез); підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, мультимедійних презентацій, аналіз проблемних ситуацій, метод проектів тощо.

За характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; пошуковий; дослідницький.

Дистанційні методи навчання: **телекомунікаційні методи (інтерактивні лекції, практичні заняття, on-line консультації в режимі зустрічей у Google Meet; робота у Viber-групах, Zoom-конференції), самостійна робота студентів з використанням освітньої платформи Google Classroom.**

11. Методи контролю

Комплексна система оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни включає:

- *поточний контроль (ПК)* – оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу з окремих складових (модулів) навчальної програми дисципліни під час аудиторних занять, консультацій та результатів самостійної роботи й оцінюється сумою набраних балів;
- *підсумковий (семестровий) контроль (ПСК).*

Форми поточного контролю:

- *поточна оцінка* – кількість балів, яку отримує студент у результаті контролю за виконанням усіх видів робіт (теоретичних, практичних занять, завдань до самостійної роботи, захисту практичних робіт, конспектів уроків тощо);
- *підсумкова поточна оцінка* – сумарна кількість балів, яку отримує студент за результатами здійснення поточного контролю.

Методи поточного контролю: фронтальне та індивідуальне усне опитування, письмове опитування, перевірка практичних робіт, перевірка планів-конспектів уроків, перевірка конспектів (тез), перевірка виконання самостійної роботи, захист рефератів, повідомлень, мультимедійних презентацій, проектів; контрольна робота; опитування, тестування, контрольні роботи, **перевірка виконаних завдань у Google Classroom** тощо.

Підсумковий (семестровий) контроль з курсу проводиться у формі **заліку** у 6 семестрі та **екзамену** у 7 семестрі.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з методики навчання географії

Оцінювання якості знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Поточне оцінювання

Поточне оцінювання здійснюється на практичних заняттях, консультаціях (при відпрацюванні пропущених занять чи при бажанні підвищити попередньо отриману оцінку) та під час контролю за самостійною роботою студентів.

Види робіт студентів, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- виконання практичної роботи;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;

- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка конспектів-уроків;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань тощо.

У 6 семестрі на кожне практичне заняття з теми виділяється 15 балів, в тому числі:

- 5 балів за усну чи письмову відповіді на теоретичні питання;
- 5 балів за практичні завдання;
- 5 балів – за самостійну роботу з теми.

У 7 семестрі кожне практичне заняття з теми виділяється 5 балів, в тому числі:

- 3 бали за усну чи письмову відповіді на теоретичні питання або за конспекти уроків;
- 1 бал за практичні завдання;
- 1 бал – за самостійну роботу з теми.

Крім того студенти мають змогу отримати **0,5 б.** за доповнення, **5 балів у 6 сем / 3 бали у 7 сем.** за презентацію або реферат з теми.

Студентам також може бути нараховано до 10 балів у 6 семестрі та до 5 балів у 7 семестрі за проходження курсів на освітніх платформах (Prometeus, EdEra, Всеосвіта, На урок тощо), які стосуються сучасних освітніх технологій або нестандартних форм організації навчання географії. Кількість нарахованих балів залежить від обсягу пройденого курсу в кредитах/годинах. Підставою для нарахування балів є отримання відповідного сертифікату.

В рамках вивчення методики навчання географії є можливість визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, за умови, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають окремому розділу, темі/темам курсу методики навчання географії, які передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Валідація результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, передбачає такі етапи:

1. Студент звертається із заявою на ім'я ректора з проханням визнати результати навчання, набуті у неформальній та/або інформальній освіті. Заява має бути завізована деканом факультету. До заяви додаються документи (сертифікати, свідоцтва, посилання тощо), які визначають обсяги та перелік результатів навчання, набутих під час неформального та/або інформального навчання, а також результати контролю.

2. Ректор у своїй резолюції дає розпорядження декану факультету створити Предметну комісію, яка розгляне підтверджувальні документи і здійснить підсумковий контрольний захід та визначить термін, до якого потрібно завершити процедуру визнання результатів навчання.

3. Предметна комісія у складі завідувача випускової кафедри, гаранта ОП, викладача МНГ, іншого науково-педагогічного працівника кафедри, представника студентського самоврядування протягом тижня від розпорядження ректора вносять пропозиції щодо визнання результатів навчання, отриманих у процесі неформальної освіти та перезарахування їх. Присутність здобувача вищої освіти на засіданнях Предметної комісії обов'язкова. Предметна комісія розглядає надані документи, здійснює аналіз їхньої відповідності робочій програмі з МНГ, проводить співбесіду зі здобувачем та ухвалює рішення про те, чи можуть бути частково визнані результати, набуті під час неформального та/або інформального навчання та зарахувати їх як поточну атестацію з відповідного змістовного модуля дисципліни. За результатами валідації Предметна комісія формує протокол, у якому міститься висновок стосовно визнання чи невизнання результатів навчання, отриманих під час неформальної та/або інформальної освіти. У разі успішного перезарахування окремого змістовного модуля/модулів дисципліни студент звільняється від виконання відповідних завдань, отримуючи за них максимальний бал, що обов'язково враховується викладачем під час вивчення здобувачем дисципліни, а також виставлення підсумкової оцінки з освітнього компонента.

Критерії оцінювання студентських теоретичних усних відповідей чи повідомлень на практичних заняттях з курсу «Методика навчання географії»

При оцінюванні усних відповідей та повідомлень студентів враховується:

- рівень осмислення навчального матеріалу;

- рівень сформованості аналітичних вмінь і концептуальних підходів;
- повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
- використання додаткової літератури;
- порівняння, зв'язок з практикою, наявність висновків.

Максимальна кількість балів, які студенти можуть отримати за усну відповідь чи повідомлення – **5 балів у 6 сем., 3 бали — у 7 сем.**

5 балів у 6 сем./ 3 бали у 7 сем. ставиться у випадку, коли студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату МНГ та теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань сучасної МНГ та аргументує її. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді мовні та стилістичні помилки.

4 / 2,5 бали ставиться у випадку, коли відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій педагогічній ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі стилістичні помилки.

3 / 2 бали ставиться, коли відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з МНГ чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат МНГ в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

2 / 1,5 бали ставиться, коли відповідь дуже фрагментарна. Студент має дуже поверхові знання з питання. Пояснює суть окремих понять. Виклад матеріалу не структурований, порушена послідовність та логіка викладу. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли відповідь дуже фрагментарна. Студент не має системних знань з МНГ чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат МНГ майже не сформований. Виклад матеріалу не структурований. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання письмових відповідей студентів

При оцінювання письмових завдань враховуються:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність викладу
- уміння формулювати висновки;
- акуратність в оформленні письмової роботи тощо.

Максимальна кількість балів за письмову відповідь – **5 балів.**

5 балів у 6 сем./ 3 бали у 7 сем. ставиться у випадку, коли студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату МНГ та теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань сучасної МНГ та аргументує її. Володіє

вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

4 / 2,5 бали ставиться у випадку, коли відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій педагогічній ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

3 / 2 бали ставиться, коли відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з МНГ чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат МНГ в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні, граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

2 / 1,5 бали ставиться, коли відповідь дуже фрагментарна. Студент має дуже поверхові знання з питання. Пояснює суть окремих понять. Виклад матеріалу не структурований, порушена послідовність та логіка викладу. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні, граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли відповідь дуже фрагментарна. Студент не має системних знань з МНГ чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат МНГ майже не сформований. Виклад матеріалу не структурований. У відповіді наявні фактичні, граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання практичної роботи

При оцінювання практичних робіт враховуються:

- повнота виконання завдань;
- правильність та якість виконання завдань;
- наявність висновків;
- акуратність в оформленні тощо.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – **5 балів у 6 семестрі / 1 бал — у 7 семестрі.**

5 балів / 1 бал ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав завдання практичної роботи з теми. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу з теми практичного заняття. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував високий рівень оволодіння уміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. До кожного завдання наявні висновки та узагальнення. Студент застосував творчий підхід до виконання завдань. У практичній роботі відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

4 / 0,75 бали ставиться, коли студент виконав завдання для практичної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь на питання викладача при захисті роботи майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Наявні висновки до кожного завдання, але у деяких висновках недостатня доказова база. У практичній роботі присутні окремі стилістичні помилки.

3 / 0,5 бали ставиться, коли студент виконав 2/3 завдань або виконав завдання практичної роботи, але ½ з них виконана не досить якісно. Відповідь на теоретичні питання під час захисту практичної роботи неповна, фрагментарна. Студент продемонстрував недостатній рівень оволодіння вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати тощо. У роботі наявні фактичні та/або стилістичні помилки.

2 / 0,25 бали ставиться, коли студент якісно виконав $\frac{1}{2}$ завдань практичної роботи. Демонструє вкрай поверхові знання з тем теоретичного блоку під час захисту роботи. Студент недостатньо оволодів уміннями аналізу, порівняння тощо. Відсутні висновки до окремих завдань або більшість висновків помилкові. У роботі наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

Максимальна кількість балів за завдання для самостійної роботи – **5 балів у 6 семестрі / 1 бал у 7 семестрі**

5 балів / 1 бал ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи за семестр. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми курсу МНГ, що виноситься на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу логічний, доказовий і послідовний. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці як у знайомих, так й в нових ситуаціях. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні, мовленнєві помилки.

4 бали / 0,75 бали ставиться, коли студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому $\frac{2}{3}$ завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, методологічних підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

3 бали / 0,5 бали ставиться, коли студент виконав $\frac{2}{3}$ завдань або виконав завдання, але $\frac{1}{2}$ з них виконана не досить якісно. Відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з основних тем, що виносяться на самостійну роботу. Студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію, посилається на одне джерело інформації тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій педагогічній ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

2 бали / 0,25 бали ставиться, коли студент якісно виконав $\frac{1}{2}$ завдань. Демонструє досить поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

1 бал / 0 балів ставиться, коли студент виконав $\frac{1}{2}$ завдань, але з них лише $\frac{1}{2}$ виконана якісно і в повному обсязі. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання рефератів

При оцінюванні реферату враховуються:

- ступінь розкриття теми;
- рівень науковості та доступності тексту реферату;

- вміння працювати з науковою літературою, систематизувати та структурувати матеріал;
- наявність авторської позиції, самостійність оцінок і суджень;
- використання при підготовці реферату декількох джерел інформації;
- дотримання вимог до оформлення реферату (наявність титульної сторінки, плану, вступу; правильність оформлення посилання на використані джерела; список використаних джерел; оцінка грамотності та культури викладу; дотримання вимог до обсягу реферату тощо);
- вільне володіння матеріалом реферату при захисті.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за реферат – **5 балів у 6 семестрі / 3 бали у 7 семестрі.**

5 / 3 балів ставиться, коли виконані всі вимоги до написання реферату: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему і логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення.

4 / 2,5 бали ставиться, коли виконано більшість вимог до написання реферату: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему і логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, але тема розкрита не повністю, не витриманий обсяг або не дотримано вимог до зовнішнього оформлення.

3 / 2 бали ставиться, коли основні вимоги до реферату виконані, але при цьому допущені незначні недоліки, не зовсім витриманий обсяг реферату, є недоліки в оформленні.

2 / 1,5 бали ставиться, коли основні вимоги до реферату виконані, допущені значні недоліки, не витриманий обсяг реферату, є недоліки в оформленні.

1 бал виставляється якщо є істотні відступи від вимог до реферування, тема висвітлена дуже поверхово або частково, відсутні висновки; не витриманий обсяг реферату; є серйозні недоліки в оформленні.

Критерії оцінювання презентації

При оцінюванні комп'ютерної презентації враховуються:

- наявність титульного слайда, на якому зазначено назву доповіді/презентації та відомості про авторів;
- логічна послідовність слайдів;
- дотриманні вимог до тексту слайдів (наявністю заголовків, які висвітлюють основну ідею цього слайда; не більше ніж 6-8 рядків тексту на слайді, по 6-8 слів у рядку; текст повинен складатися з простих речень та коротких слів; розмір символів тексту має бути достатнім для розпізнавання з найвіддаленішого кутка аудиторії, рекомендований розмір символів не менше ніж 24 пт.);
- дотримання вимог до графічних об'єктів на слайдах (кількість зображень повинна бути достатньою для ілюстрації змісту слайда або виступу, але не переобтяжувати сприйняття відомостей; варто вибирати такі зображення, на яких деталі добре розрізняються; на одному слайді мають бути зображення одного стилю (або фотографії, або мальовані зображення) тощо).
- дотримання вимог до оформлення презентації: слайди не повинні бути перенасичені текстом, а містити більше графічних, картографічних та ілюстративних матеріалів; усі слайди бажано оформлювати в одному стилі; у кольоровій гамі презентації рекомендується використовувати не більше ніж 2-3 кольори та 2-3 їх відтінки; для демонстрації презентації на великому екрані з використанням мультимедійного проектора колір тла слайдів має бути світлим; колір тексту має бути контрастним до кольору тла.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за презентацію – **5 балів у 6 семестрі / 3 бали у 7 семестрі.**

5 / 3 балів ставиться, коли виконані всі вимоги до змісту презентації, повною мірою розкрита тема, дотримана логіка викладу матеріалу, витриманий обсяг презентації, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення слайдів.

4 / 2,5 бали ставиться, коли основні вимоги до змісту презентації виконані, але при цьому допущені незначні недоліки, дещо порушена логіка викладу або не зовсім витриманий обсяг презентації, є недоліки в оформленні слайдів.

3 / 2 бали ставиться, коли основні вимоги до змісту презентації виконані, але при цьому допущені значні недоліки, суттєво порушена логіка викладу або не витриманий обсяг презентації, є недоліки в оформленні слайдів.

2 / 1,5 бали ставиться, коли основні вимоги до змісту презентації виконані, але при цьому допущені значні недоліки у викладі матеріалу; відсутня або порушена логіка викладу; не витриманий обсяг презентації або матеріалу у слайдах; є недоліки в оформленні слайдів.

1 бал виставляється якщо є істотні відступи від вимог до презентації, тема висвітлена дуже поверхово або частково; відсутня логіка викладу, відсутні висновки; не витриманий обсяг реферату; є серйозні недоліки в оформленні слайдів.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Тривалість виконання контрольних робіт (КР) не перевищує двох академічних годин.

До контрольних робіт допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови порушення студентом установлених правил виконання контрольної роботи викладач позбавляє можливості продовжувати виконання завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

Результати перевірки КР доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Перескладання КР допускається в терміни, визначені викладачем, під час поточних консультацій.

Студент, який не з'явився на КР (незалежно від причини), має право один раз повторно пройти контроль у визначені викладачем терміни під час поточних консультацій.

Максимальна кількість балів за контрольну роботу у 6 та 7 семестрах – **10 балів**. Контрольна робота включає 5 завдань. Максимальна кількість балів за кожне завдання контрольної роботи – **2 бали**.

2 бали ставиться у випадку, коли студент у відповіді на питання продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату МНГ та теоретичного матеріалу з тієї чи іншої теми; вільне оперування різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлене запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань сучасної МНГ та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні чи стилістичні помилки.

1,5 бали ставиться, коли відповідь на питання правильна і майже повна, судження студента з питання мають усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. У відповіді висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Матеріал викладено правильною мовою, без орфографічних та граматичних помилок, але присутні окремі стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли відповідь на запитання неповна, частково помилкова та фрагментарна. Студент не має системних знань з даного питання, не повною мірою володіє

понятійно-термінологічним апаратом МНГ в цілому сформований. Студент висвітлює лише один підхід до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні окремі граматичні, фактичні чи стилістичні помилки.

0,5 бали ставиться, коли у відповіді на питання студент демонструє вкрай поверхові знання з теми. Відповідь неповна та частково помилкова. Студент оперує лише окремими фразами. Понятійно-термінологічний апарат МНГ несформований. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти, часто помилкові. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні, стилістичні або граматичні помилки.

Підсумковий (семестровий) контроль

Залік

З дисципліни «Методика навчання географії» у 6 семестрі для студентів денної форми навчання передбачена така форма підсумкового контролю як залік. Залік виставляється студентам, які виконали всі види навчальної роботи за результатами поточного контролю, і не передбачає обов'язкової присутності студентів на заліковому заході. Підсумкова (семестрова) оцінки = підсумковій поточній оцінці. В свою чергу підсумкова поточна оцінка - це сумарна кількість балів, яку отримує студент за результатами здійснення поточного контролю.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною системою, національною шкалою («зараховано»/«не зараховано») та за шкалою ECTS і заноситься у Відомість обліку успішності. У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перекладання для ліквідації академзаборгованості.

Екзамен

У 7 семестрі для студентів передбачена така форма підсумкового контролю як **екзамен**.

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової поточної семестрової оцінки до екзамену (максимум 60 балів) як суми підсумкових поточних оцінок, отриманих за результатами засвоєння всіх тем та оцінок за контрольну роботу.

Семестровий контроль у формі **екзамену** проводиться усно. На екзамен виносяться ключові питання сучасної МНГ та практичні завдання методичного спрямування. Білети містять 3 теоретичні та 1 практичне завдання. Максимальна сума балів, що виділяється на екзамен – 40 балів.

Підсумкова семестрова оцінка з дисципліни (сума балів) розраховується як сума підсумкової семестрової оцінки до екзамену та екзаменаційної оцінки та виставляється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Підсумкова семестрова оцінка проставляється у Відомості обліку успішності (форма № Н-5.03), Аркуші успішності студента (форма № Н-5.04), Індивідуальному навчальному плані студента (форма № Н-2.02), Заліковій книжці студента (форма № Н-2.03).

Підсумкові екзаменаційні письмові роботи, листки тестувань, листки усної відповіді зберігаються на кафедрі протягом одного календарного року після складання екзамену.

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів

при складанні екзамену з дисципліни «Методика навчання географії»

40 балів ставиться у випадку, коли студент повністю засвоїв зміст курсу, вільно володіє навчальним матеріалом і вміє усвідомлено застосовувати його на практиці як в знайомих так і в нових ситуаціях. Має системні, повні, міцні знання з дисципліни. Вільно орієнтується в нормативно-правових документах, які регламентують освітній процес з географії. Глибоко усвідомлює особливості організації, завдання і проблеми сучасної методики навчання географії. Знає історію розвитку МНГ та шкільної географії, характеризує проблеми, новітні досягнення та перспективи розвитку шкільних курсів географії та методики їх викладання. Розкриває методичні ідеї провідних вчених-методистів та вчителів. Орієнтується в особливостях географічної освіти в Україні та за кордоном. Володіє ґрунтовними знаннями з теоретичних основ методики навчання географії. Детально характеризує дидактичні принципи, методи і прийоми навчання географії, вільно їх порівнює, аналізує позитивні і негативні риси, робить висновки, володіє вмінням обґрунтованого вибору методів і прийомів навчання в конкретній педагогічній ситуації. Має ґрунтовні знання про технології навчання географії та володіє методикою їх застосування в процесі викладання. Вміє ефективно використовувати основні засоби навчання в процесі

викладання шкільних географічних курсів, розробляти плани і конспекти уроків, а також володіє методикою організації самостійної та науково-дослідної роботи учнів. Володіє умінням самостійно організовувати процес навчання географії у відповідності до вікових психологічних особливостей учнів та оформлювати відповідну документацію. Відмінно орієнтується в структурі та змісті шкільних курсів географії. Розуміє методичні особливості викладання різних курсів географії в школі. Володіє умінням самостійно організовувати процес навчання географії в старшій школі та оформлювати відповідну документацію. Має сформовані міцні практичні навички розробляти тематичні плани і конспекти уроків, а також володіє методикою організації самостійної та науково-дослідної роботи учнів. Володіє уміннями користуватися різними джерелами інформації. Усі передбачені програмою завдання виконані з максимальною якістю.

35 балів ставиться у випадку, коли студент повністю засвоїв теоретичний зміст курсу, добре відтворює основний зміст навчального матеріалу. Застосовує знання у стандартних ситуаціях. Знайомий зі змістом нормативно-правових документів, які регламентують навчальний процес з географії, з основними завданнями, проблемами і перспективами сучасної методики навчання географії. Знає історію розвитку МНГ та шкільної географії. Розкриває методичні ідеї провідних вчених-методистів, вчителів та особливості географічної освіти в Україні та за кордоном. Володіє умінням організовувати навчально-виховний процес з географії у відповідності до особливостей курсу та вікових особливостей учнів та оформлювати відповідну документацію, але не достатньо самостійний при цьому. Добре володіє навчальним матеріалом з теоретичних основ методики навчання географії, добре орієнтується в дидактичних принципах, методах і прийомах навчання, розуміє їх зміст, позитивні і негативні риси. Володіє методикою застосування основних засобів навчання географії. Знайомий з традиційними та інноваційними технологіями навчання, вміє впроваджувати їх в навчальний процес, але припускається незначних помилок. Добре орієнтується в структурі та змісті шкільних курсів географії, знає методичні особливості викладання різних курсів, але відчуває незначні утруднення при використанні знань на практиці. Студент вміє аналізувати, систематизувати інформацію, узагальнювати, робити висновки, висловлювати власну думку та аргументувати її. Студент вміє дати ґрунтовну відповідь на поставлене запитання, володіє понятійним апаратом МНГ, але припускається незначних неточностей або не грубих фактичних помилок. Всі передбачені програмою навички сформовані. Вміє самостійно розробляти плани-конспекти уроків та знайомий з методикою їх проведення та методикою організації самостійної роботи учнів, але є незначні недоліки в оформленні документації. Усі передбачені програмою завдання виконані, якість більшості з них близька до максимальної.

30 балів ставиться у випадку, коли студент майже повністю засвоїв навчальний матеріал курсу, добре ним володіє, вміє застосовувати на практиці в знайомих ситуаціях. Знайомий зі змістом нормативно-правових документів, які регламентують навчальний процес з географії, з основними завданнями, проблемами і перспективами сучасної методики навчання географії. Знає історію розвитку МНГ та шкільної географії. Розкриває методичні ідеї провідних вчених-методистів, вчителів та особливості географічної освіти в Україні та за кордоном. Добре володіє навчальним матеріалом з теоретичних основ методики навчання географії, добре орієнтується в дидактичних принципах, методах і прийомах навчання, розуміє їх зміст, позитивні і негативні риси. Володіє методикою застосування основних засобів навчання географії. Знайомий з традиційними та інноваційними технологіями навчання, вміє впроваджувати їх в навчальний процес, але припускається незначних помилок. Добре орієнтується в структурі та змісті шкільних курсів географії, знає методичні особливості викладання різних курсів, але відчуває незначні утруднення при використанні знань на практиці. Студент намагається аналізувати, систематизувати інформацію, узагальнювати, робити висновки, висловлювати власну думку та аргументувати її, але недостатньо самостійний при цьому або припускається незначних помилок. Студент вміє дати логічну, аргументовану відповідь на поставлене запитання, володіє понятійним апаратом МНГ, але припускається неточностей або не грубих фактичних помилок. Вільно усуває помилки та відповідає на зауваження. Всі передбачені програмою навички сформовані, але недостатньо. Вміє самостійно розробляти плани-конспекти уроків та знайомий з методикою їх проведення та методикою організації самостійної роботи учнів, але є незначні недоліки та помилки в оформленні документації. Виконав всі передбачені програмою завдання, якість жодного з них не оцінена мінімальним балом. Деякі завдання виконані з помилками.

25 балів ставиться у випадку, коли теоретичний зміст курсу засвоєний частково. Студент в цілому правильно відтворює навчальний матеріал. Називає основні нормативно-правові документи, які регламентують навчальний процес з географії. Орієнтується в основних дидактичних принципах, методах і прийомах навчання географії. Називає основні засоби навчання географії та прийоми роботи з ними, але не розкриває методику їх застосування. Знайомий з основними формами організації навчання географії, але досить поверхнево володіє методикою їх проведення. Розуміє зміст традиційних та інноваційних технологій навчання, але має складнощі з впровадженням їх в процес викладання. Має уявлення про структуру і зміст шкільних курсів географії. В загальних рисах розкриває методичні особливості викладання географії в різних класах. Відповідь логічно побудована, але неповна, супроводжується окремими прикладами. Студент намагається аналізувати, систематизувати інформацію, висловлювати власну позицію, але недостатньо її аргументує. Необхідні практичні методичні навички в основному сформовані. Має утруднення при складанні календарно-тематичних планів та планів-конспектів уроків, при плануванні уроків різних типів. Більшість робіт, передбачених програмою виконано, але деякі з них мають недоліки, фактичні або змістовні помилки.

20 балів ставиться у випадку, коли теоретичний зміст курсу досить поверхово, посередньо або частково. Студент виявляє поверхові знання теоретичних основ МНГ, демонструє розуміння окремих положень загальної МНГ. Називає основні нормативно-правові документи, які регламентують навчальний процес з географії. Орієнтується в основних дидактичних принципах, методах і прийомах навчання географії. Називає основні засоби навчання географії та прийоми роботи з ними, але не розкриває методику їх застосування. Знайомий з основними

формами організації навчання географії, але досить поверхнево володіє методикою їх проведення. Розуміє зміст традиційних та інноваційних технологій навчання, але має складнощі з впровадженням їх в процес викладання. Має уявлення про структуру і зміст шкільних курсів географії. В загальних рисах розкриває методичні особливості викладання географії в різних класах. Деякі практичні методичні навички несформовані. Має серйозні утруднення при складанні календарно-тематичних планів та планів-конспектів уроків, при плануванні уроків різних типів.. Відповідь недостатньо осмислена. Студент уміє застосовувати знання для виконання завдань за зразком, зазнає труднощів у використанні теоретичного матеріалу на практиці при вирішенні нестандартних завдань. Більшість завдань передбачених програмою виконано, але якість виконання окремих з них оцінена мінімальним балом.

15 балів ставиться у випадку, коли теоретичний зміст курсу засвоєний лише фрагментарно. Студент має загальні уявлення про завдання, структуру і зміст окремих курсів географії в школі, але не знає методичні особливості їх викладання. Не володіє теоретичними основами загальної методики навчання географії, не може розкрити сутність основних принципів, методів і прийомів навчання географії або розкриває суть окремих принципів чи методів, але не розуміє особливостей їх застосування в різних класах. Не володіє методикою проведення різних форм організації навчання географії. Не знає особливості структури уроків різних типів. Поверхово орієнтується в засобах навчання, але не володіє методикою їх застосування на уроках географії в різних класах. Має уявлення про технології навчання географії, але не розкриває їх сутності та методики застосування в процесі викладання окремих курсів географії. Необхідні методичні навички не сформовані. Студент не вміє складати календарно-тематичні плани та плани-конспекти уроків з різних курсів географії, або припускається серйозних помилок при цьому. Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано або їх якість близька до мінімальної. Відповідь фрагментарна, нелогічна, а з деяких питань – відсутня. Але за додаткової самостійної роботи над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання завдань та глибше оволодіння навчальним матеріалом.

10 балів ставиться у випадку, коли теоретичний зміст курсу засвоєний дуже фрагментарно. Студент має загальні уявлення про завдання, структуру і зміст окремих курсів географії в школі, але не знає методичні особливості їх викладання. Не володіє теоретичними основами загальної методики навчання географії, не може розкрити сутність основних принципів, методів і прийомів навчання географії або розкриває суть окремих принципів чи методів, але не розуміє особливостей їх застосування в різних класах. Не володіє методикою проведення різних форм організації навчання географії. Не знає особливості структури уроків різних типів. Поверхово орієнтується в засобах навчання, але не володіє методикою їх застосування на уроках географії в різних класах. Має уявлення про технології навчання географії, але не розкриває їх сутності та методики застосування в процесі викладання окремих курсів географії. Але має деякі методичні навички.. Практичні завдання виконані але багато грубих помилок.

5 балів ставиться у випадку, коли студент дав поверхову відповідь на одне з питань екзаменаційного білету або неповністю виконав практичне завдання.

Екзаменаційні питання з МНГ

1. Об'єкт і предмет дослідження МНГ. Структура і завдання МНГ.

Зв'язок методики навчання географії з іншими науками.

2. Методи науково-педагогічних досліджень в сучасній методиці викладання географії.
3. Мета навчання географії в загальноосвітній школі. Мета і завдання окремих шкільних курсів географії.
4. Становлення і розвиток шкільної географії та методики навчання географії у школах Західної Європи та в Україні з XVII до поч. XX століття.
5. Розвиток шкільних курсів географії та методики навчання географії з 1917 по 1945 роки.
6. Розвиток шкільних курсів географії та методики навчання географії з 1945 до 1991 рр.
7. Сучасний етап розвитку методики навчання географії в Україні.
8. Географічна освіта за кордоном. Особливості вивчення географії в різних країнах світу.
9. Концепція Нової української школи.
10. Компетентісний підхід до навчання. Ключові компетентності та наскрізні вміння.
11. Державний стандарт базової середньої освіти. Природнича освітня галузь.
12. Проблеми концепції та змісту географічної освіти в Україні. Державний стандарт та концепція географічної освіти. Структура шкільної географії. Основні напрямки вдосконалення структури шкільних курсів географії в умовах реформування школи.
13. Компоненти процесу навчання географії.
14. Навчальна програма. Способи побудови навчальних програм. Особливості побудови діючої навчальної програми з географії для загальноосвітніх шкіл. Вимоги до навчальної програми.
15. Принципи навчання географії. Класифікації принципів навчання географії.
16. Суть та шляхи реалізації основних принципів навчання географії.
17. Поняття «методи навчання». Класифікації методів навчання географії.
18. Характеристика методів навчання за характером навчально-пізнавальної діяльності учнів.
19. Характеристика методів навчання за джерелом знань.
20. Структура географічних знань. Емпіричні географічні знання. Методика формування географічних уявлень. Формування знання географічних фактів.
21. Поняття як складова теоретичних географічних знань. Загальні та одиничні географічні поняття. Методика формування загальних понять. Шляхи та прийоми формування загальних понять. Етапи засвоєння загальних понять.

22. Поняття як складова теоретичних географічних знань. Одиначні географічні поняття. Методика формування одиначних географічних понять.
23. Методика формування світоглядних ідей в процесі вивчення шкільних курсів географії.
24. Методика вивчення причинно-наслідкових зв'язків та географічних закономірностей в процесі вивчення шкільних курсів географії.
25. Поняття «уміння» і «навички». Система умінь, які формуються на уроках географії. Методика формування географічних умінь і навичок.

Засоби навчання географії, їх функції та класифікація.

26. Сучасний підручник з географії. Основні вимоги до побудови сучасного підручника з географії. Характеристика прийомів роботи з підручником географії в різних класах.
27. Можливості використання глобуса як засобу навчання. Прийоми роботи з глобусом.
28. Географічна карта як засіб навчання географії. Вимоги до шкільних настінних карт. Прийоми роботи з картою. Читання карти. Етапи формування умінь читати карту.
29. Статистичні матеріали на уроках географії. Графіки та діаграми. Прийоми роботи зі статистичними матеріалами.
30. Таблиці на уроках географії. Види таблиць. Прийоми роботи з таблицями.
31. Схеми на уроках географії. Види схем. Методика формування умінь працювати зі схемами. Методика використання логічних опорних схем (ЛОС) на уроках географії.
32. Кабінет географії в школі. Функціональні зони кабінету географії.
33. Форми організації навчання. Класифікація форм організації навчання географії.
34. Урок як основна форма організації навчання географії. Вимоги до сучасного уроку географії. Відмінності сучасного уроку географії від традиційного уроку.
35. Структурні компоненти (етапи) уроку. Структура комбінованого уроку.
36. Класифікація уроків географії. Характеристика основних типів уроків.
37. Методика організації і проведення нестандартних уроків географії (урок-семинар, урок-лекція, урок-конференція, урок-залік тощо).
38. Планування навчальної роботи з географії та його види. Методика підготовки вчителя до уроку.
39. Особистісно-орієнтований та компетентісний підходи в процесі навчання географії.
40. Сучасні технології навчання географії. Структура технології навчання. Класифікації технологій навчання географії.
41. Технологія групової навчально-пізнавальної діяльності на уроках географії. Способи формування груп. Переваги та недоліки групової роботи.
42. Проблемне навчання на уроках географії. Проблемна ситуація та способи її створення. Форми вираження навчальної проблеми. Методи проблемного навчання. Рівні проблемного навчання. Етапи вирішення навчальної проблеми.
43. Технологія диференційованого навчання на уроках географії. Види диференціації навчання.
44. Технологія пояснювально-ілюстративного навчання географії: суть, переваги та недоліки.
45. Інтерактивні технології навчання географії.
46. Нові інформаційно-комп'ютерні технології навчання на уроках географії. Можливості комп'ютера як засобу навчання. Електронні програми, підручники, атласи на уроках географії.
47. Проектна технологія навчання на уроках географії. Види проектів. Методика організації роботи учнів над навчальним проектом. Схема оформлення проекту.
48. Технологія модульного навчання географії.
49. Технологія розвитку критичного мислення на уроках географії.
50. Система професійної самоосвіти і самовдосконалення вчителя географії. Напрями і форми самоосвіти вчителя географії. Методичні об'єднання. Атестація.
51. Профільне навчання географії в школі: мета, завдання, сучасний стан та перспективи. Напрями та форми профілізації. Особливості вивчення географії в класах різного профілю. Варіативність програм з географії для старших класів.
52. Структура, зміст, методичні особливості викладання курсу «Рідний край».
53. Мета і завдання, структура і зміст курсу «Природознавство».
54. Система географічних знань, що формується при вивченні природознавства у 5-6 класах. Особливості методики формування знань, умінь і навичок учнів під час вивчення курсу «Природознавство».
55. Структура і зміст, мета і завдання курсу «Загальна географія».
56. Особливості вивчення курсу «Загальна географія». Методика формування загальних географічних понять.
57. Методика вивчення розділу «Земля на плані та карті» в курсі географії 6 класу.
58. Мета і завдання вивчення курсу «Географія материків і океанів». Структура і зміст, внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки курсу.
59. Методи і прийоми вивчення причинно-наслідкових зв'язків в курсі «Географія материків і океанів».
60. Методика вивчення материків в курсі «Географія материків і океанів». Типовий план вивчення материка.
61. Методичні особливості вивчення фізико-географічної характеристики Африки в 7 класі.
62. Методичні особливості вивчення фізико-географічної характеристики Північної Америки в 7 класі.
63. Система практичних робіт, передбачених програмою в курсі географії VII класу. Методика організації і проведення практичних робіт з географії.
64. Методика викладання курсу «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас).

65. Методика вивчення курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас).

Практичні завдання

1. Розробити модель уроку засвоєння нових знань до однієї з тем шкільного курсу географії в 6 класі з використанням елементів технології групової навчально-пізнавальної діяльності учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
2. Розробити модель комбінованого уроку до однієї з тем шкільного курсу географії в 6 класі з використанням елементів проблемного навчання. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
3. Розробити модель комбінованого до однієї з тем шкільного курсу географії в 6 класі з використанням нових інформаційно-комп'ютерних технологій навчання географії. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
4. Розробити модель уроку застосування знань, умінь і навичок з теми «Практична робота № 5. Визначення географічних координат та відстаней за географічною картою» для учнів 6 класу. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
5. Розробити модель уроку узагальнення та систематизації знань з теми «Атмосфера» для учнів 6 класу з використанням елементів дидактичних ігор. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
6. Розробити модель уроку перевірки, оцінювання та корекції знань, умінь і навичок з теми «Літосфера» для учнів 6 класу. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
7. Розробити модель екскурсії для учнів 6 класу (практична робота № 13), яка передбачає ознайомлення учнів з компонентами природи своєї місцевості, виявлення зв'язків між ними на прикладі природних комплексів (заплав, схилу берега, яру, озера тощо). Обґрунтувати мету, екскурсії, її структуру, етапи та очікувані результати.
8. Розробити модель позакласного заходу з географії для учнів 6 класу. Обґрунтувати мету, завдання, структуру та етапи заходу, застосування засобів навчання та очікувані результати.
9. Розробити модель уроку засвоєння нових знань до однієї з тем шкільного курсу географії в 7 класі з використанням роботи учнів з типовими планами характеристики об'єктів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
10. Розробити модель комбінованого уроку до однієї з тем шкільного курсу географії в 7 класі з використанням елементів технології розвитку критичного мислення учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
11. Розробити модель комбінованого уроку до однієї з тем шкільного курсу географії в 7 класі з використанням елементів проблемного навчання. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
12. Розробити модель комбінованого уроку до однієї з тем шкільного курсу географії в 7 класі з використанням елементів технології групової навчально-пізнавальної діяльності учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
13. Розробити модель комбінованого уроку до однієї з тем шкільного курсу географії в 7 класі із застосуванням інтерактивних технологій навчання. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
14. Розробити модель уроку узагальнення та систематизації знань до однієї з тем шкільного курсу географії в 7 класі з використанням елементів дидактичних ігор. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
15. Розробити модель уроку перевірки, оцінювання та корекції знань, умінь і навичок з теми «Південна Америка» для учнів 7 класу з використанням диференційованих завдань. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
16. Розробити модель позакласного заходу з географії для учнів 7 класу. Обґрунтувати мету, завдання, структуру та етапи заходу, застосування засобів навчання та очікувані результати.
17. Розробити модель уроку засвоєння нових до однієї з тем шкільного курсу географії в 8 класі з використанням різних прийомів роботи з картою. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
18. Розробити модель комбінованого до однієї з тем шкільного курсу географії в 8 класі з використанням нових інформаційно-комп'ютерних технологій навчання. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
19. Розробити модель комбінованого уроку до однієї з тем шкільного курсу географії в 8 класі з використанням інтерактивних технологій навчання. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
20. Розробити модель комбінованого уроку до однієї з тем шкільного курсу географії в 8 класі з використанням елементів проблемного навчання. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
21. Розробити модель уроку застосування знань, умінь і навичок з теми «Практична робота № 3. Встановлення взаємозв'язків між тектонічними структурами, формами рельєфу та корисними копалинами на території

України» для учнів 8 класу. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.

22. Розробити модель уроку узагальнення та систематизації знань до одного з розділів шкільного курсу географії в 8 класі з використанням елементів технології розвитку критичного мислення учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
23. Розробити модель уроку перевірки, оцінювання та корекції знань, умінь і навичок до одного з розділів шкільного курсу географії в 8 класі із застосуванням тестових завдань. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
24. Розробити модель уроку засвоєння нових знань до однієї з тем шкільного курсу географії в 9 класі із застосуванням різних прийомів роботи зі статистичними матеріалами. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
25. Розробити модель уроку засвоєння нових знань з тем шкільного курсу географії в 9 класі із застосуванням різних прийомів роботи з підручником. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
26. Розробити модель комбінованого уроку з тем шкільного курсу географії в 9 класі з використанням проектної діяльності учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
27. Розробити модель комбінованого уроку з тем шкільного курсу географії в 9 класі із застосуванням елементів технології розвитку критичного мислення учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
28. Розробити модель позакласного заходу з географії для учнів 9 класу. Обґрунтувати мету, завдання, структуру та етапи заходу, застосування засобів навчання та очікувані результати.
29. Розробити модель уроку-конференції з теми «Глобальні проблеми людства» для учнів 10 класу із застосуванням елементів рольової гри. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
30. Розробити модель комбінованого уроку з тем шкільного курсу географії в 10 класі із застосуванням нових інформаційно-комп'ютерних технологій навчання. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.

12. Розподіл балів, які отримують студенти з дисципліни «Методика навчання географії» 6 семестр

Поточне тестування та самостійна робота					Контрольна робота	Сума
Розділ 1			Розділ 2			
T1	T2	T3	T4	T5	10	100
15	15	30	15	15		

T1, T2 ... T12 – теми курсу

7 семестр

Поточне тестування та самостійна робота			Контрольна робота	Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2			
T6	T7	T8-12	15	40	100
10	25	10			

T1, T2 ... T12 – теми курсу

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	

74-81	C	задовільно	зараховано
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Методика навчання географії».
2. Тексти лекцій (в електронному варіанті).
3. Методичні розробки практичних занять (в електронному та паперовому варіанті)
4. Матеріали в навчальному класі «Методика навчання географії» на освітній платформі Google Classroom
5. Робоча програма виробничої практики у школі

14. Рекомендована література

Базова

1. Дидактика географії : монографія (електронна версія) / В. М. Самойленко, О. М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К. : Ніка-Центр, 2013. – CD, ISBN 978-966-521-619-3. – 570 с
2. Загальна методика навчання географії : підручник [з грифом МОНМС України] / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К. : ДНВП "Картографія", 2012. – 512 с.
3. Коберник С. Методика навчання географії в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Стафед-2, 2000. – С.7-11.
4. Коберник С.Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб. / С.Г. Коберник., Р.Р. Коваленко., О.Я. Скуратович.; за ред. С.Г. Коберніка. – К. : Навч. книга, 2005. – 319 с.
5. Корнеєв В.П. Технології в навчанні географії / В.П. Корнеєв. – Х.: Основа, 2004. – 112 с.
6. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (Рекомендовано МОН України як понятійно-термінологічний словник для вищих навчальних закладів (протокол засідання комісії з географії НМР МОН України від 10 червня 2014 р.)) / В.М.Самойленко, Я.Б.Олійник, Л.П.Вішнікіна, І.О.Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2014. – 352 с.
7. Самойленко В. М. Дидактика географії : Монографія / В. М. Самойленко, О. М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, О. Ф. Надтока, І. О. Діброва. – К.: Педагогічна думка, 2014. – 586 с.
8. Самойленко В.М. Викладання дидактики географії : Навчальний посібник / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К.: ДП "Прінт Сервіс", 2016. – 240 с.
9. Самойленко В.М. Дефініції дидактики географії : Понятійно-термінологічний словник (електронна версія) / В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2013. – CD (214 Мб), ISBN 978-966-521-349-9. – 334 с.
10. Самойленко В.М. Методика навчання географії : Навчальний посібник-практикум / В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна, Т.С. Япринець. – Полтава: ПП Шевченко, 2014. – 190 с.
11. Самойленко В.М. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України, електронна версія) / В.М.Самойленко, Я.Б.Олійник, Л.П.Вішнікіна, І.О.Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2015. – 352 с. – Електронний ресурс / Спосіб доступу: <http://www.geo.univ.kiev.ua/images/samojlenko.pdf>
12. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: підручник. - К.: Картографія, 2012. - 512 с.

Допоміжна

1. Бабешко О.О. Методика навчання географії : посібник [для вчителів і студентів-географів педуніверситетів] / О.О. Бабешко. – Умань: АЛІМІ, 2005. – 263 с.
2. Безуглий В.В. Методика навчання фізичної географії України засобами комп'ютерної технології. Автореф. дис. канд. пед. наук. 13 00 02 / В.В. Безуглий, Упр. інженер. пед. акад.. – Х.: 2003. – 19 с.
3. Бондар В.І. Дидактика: навч. посіб. / Бондар В.І. – К.: Либідь, 2005. – 264 с.
4. Булава Л.М. Готуємось до географічних олімпіад / Л.М. Булава – Х.: Видавнича група "Основа", 2008. – 176 с.

5. Булава Л.М. Концептуальні основи підручника географії для 6 класу / Л. Булава, О. Мащенко // Імідж сучасного педагога. – 2006. – № 9-10 (58-59). – С.102-105.
6. Варакута О.М. Формування в учнів географічних понять / О.М. Варакута // Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 6. – С.28-31.
7. Варфоломеєва І. Проектне навчання як умова розвитку пізнавальних інтересів у профільній школі / І. Варфоломеєва // Географія та основи економіки в школі. – 2009. – № 9. – С.37-39.
8. Величко О.А. Інтерактивне навчання – умова формування окремих груп учнівських компетентнос-тей / О.А. Величко // Географія. – 2010. – № 2. – С.5-8.
9. Вішнікіна Л.П. Впровадження навчальних моделей у методичний апарат шкільного підручника з географії / Л.П. Вішнікіна // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць, Вип. 1(10). – К. : Педагог. думка, 2010. – С.269-279.
10. Вішнікіна Л.П. Проектування уроку географії / Л.П. Вішнікіна // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2012. – № 6-7. – С.3-13.
11. Врублевська М. О.Секрети успішного уроку географії. – Х.: Вид. група „Основа”,2005.– С. 52-110.
12. Географія материків і океанів. 7 клас: Методичний посібник для вчителя / В.Ю. Пестушко, Г.Є. Уварова.- Харків: Веста: Видавництво „Ранок”, 2004.- 224с.
13. Герасимюк Т.О. Особливості застосування інтерактивних методів та технологій на уроках географії / Т.О. Герасимюк // Географія. – 2009. – № 22. – С.14-18.
14. Герман О. Навчальна дискусія як спосіб формування ключових компетентностей учнів у курсах шкільної географії / О. Герман // Географія та основи економіки в школі. – 2008. – № 1. – С.11-13.
15. Гречка А. Розвиток соціальної компетентності учнів шляхом застосування технології критичного мислення під час вивчення географії / А. Гречка // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 10. – С.2-6.
16. Діяльнісний підхід у викладанні географії : досвід учасників конкурсу "Учитель року" / уклад. Є.І. Науменко .- Х. : Основа , 2012 .- 95С.
17. Дмитриева В.Г., Клевкова И.В. Формирование географической картины мира средствами информационных технологий // Краєзнавство. Географія. Туризм. -2007. -№29-32 (514-517). - С. 42-43.
18. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії. – Х.: Вид. група „Основа”, 2005. – 128 с.
19. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 351 с.
20. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання) [Текст] / Т. Г.Назаренко. – Х.: ВГ «Основа», 2016. – 112 с.: іл., табл.. – (Серія «Бібліотека журналу «Географія»; Вип.. 11 (155).Дудко Л.А.,Бурцев Р.В. Захист учнівської мультимедійної презентації // Географія. – 2007.- № 20 (96). – С.32.
21. Інноваційні технології в роботі вчителя географії .- Х. : Основа , 2011 .- 127с. .-(Б-ка журналу "Географія"; Вип.9(93)) .
22. Інтелектуальні ігри на уроках географії / Уклад. В.О.Ніколаєнко .- Х. : Основа , 2011 .- 127с. .-(Б-ка журналу "Географія". Вип.10(94)) .-
23. Ісаєва Г. Інтерактивні методи навчання під час вивчення географії в школі // Географія та основи економіки в школі. – 2004. – № 4 – С. 43-45.
24. Кобернік С. Мотиваційний компонент сучасного уроку географії в основній школі / С. Кобернік // Географія та основи економіки в школі. – 2009. – № 11-12. – С.2-8.
25. Кобернік С. Практичні роботи в шкільних курсах географії / С. Кобернік // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – № 11-12. – С.2-10.
26. Кобернік С. Самостійна робота учнів з географії та проблема її вдосконалення / С. Кобернік. // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – № 7. – С.2-6.
27. Кобернік С., Коваленко Р. Сучасний стан і перспективи комп'ютерного навчання географії // Географія та основи економіки в школі. – 2002.- № 3. – С.10.
28. Кобернік С.Г. Модель сучасного методичного посібника з географії для загальноосвітньої школи / С.Г. Кобернік // Географія та основи економіки в школі. – 2005. – № 3. – С.7–12.
29. Кобернік С.Г. Особливості змісту та структури навчальних посібників з географії для учнів основної школи / С.Г. Кобернік // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 9. – С.8-11.
30. Кобернік С.Г. Сучасний підручник з географії та проблема його вдосконалення / С. Кобернік // Географія та основи економіки в школі. – 2003. – № 5. – С.11–14.

31. Козак Б.І. Використання краєзнавчого принципу у формуванні основних компетентностей учнів / Б.І. Козак // Географія. – 2008. – № 4. – С.5-8.
32. Корнеєв В. П. Освітні технології в процесі вивчення географії // Географія – 2006– № 20–С.2–9.
33. Корнеєв В. Сучасний урок географії: методи навчання / В. Корнеєв // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – № 8. – С.8–10.
34. Корнеєв В. Сучасний урок географії: Підготовка до уроку, тематичне та поурочне планування / В. Корнеєв // Географія та основи економіки в школі. – 2008. – № 1. – С.2-7.
35. Корнеєв В.П. Комп'ютерне навчання //Краєзнавство. Географія.Туризм.-2002.-№42.-С. 3.
36. Корнеєв В.П. Технології в навчанні географії / В.П. Корнеєв. – Х.: Основа, 2004. – 112 с.
37. Корнеєв В.П. Форми організації навчання в школі: Посібник для вчителя. – Кам'янець-Подільський: „Абетка”,2004. - 224 с.
38. Кравець О.М. Навчання географії за проектною технологією / О.М. Кравець // Географія. – 2007. – № 2. – С.16-22.
39. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 136 с.
40. Ларина Г.Г. Использование приемов технологии модульного обучения на уроках географии / Г.Г. Ларина // География и экология в школе XXI века. – 2009. – № 1. – С.52-57.
41. Лис Ю. Географічний майданчик у школі / Ю. Лис // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – № 1. – С.4-10.
42. Лис Ю. Кабінет географії: яким йому бути / Ю. Лис // Географія та основи економіки в школі. – 2006. – № 1. – С.3-5.
43. **Маслова Н. М.** Сучасні освітні технології у викладанні географії : Навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Н. М. Маслова. – Кропивницький, 2019. – 101 с.
44. **Маслова Н. М., Костючик Ю.** Модель змішаного навчання як педагогічна інновація на уроках географії / Н. М. Маслова, Ю. Костючик // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стратегії інноваційного розвитку природничих дисциплін: досвід, проблеми та перспективи» (м. Кропивницький, 21 березня 2019 р.) // Збірник наукових праць. – Кропивницький. – ЦДПУ, 2019.
45. **Маслова Н. М., Мирза-Сіденко В. М.** Застосування інтерактивних технологій навчання на уроках географії як спосіб підвищення рівня пізнавальної активності учнів України / Н. М. Маслова, В. М. Мирза-Сіденко // Наукові записки. – Випуск 185. – Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. – С. 135-140.
46. Методика навчання географії / Упорядк. Н. Муніч, В. Серебряй. – К.: Ред.загальнопед.газ.,2005
47. Методика навчання географії материків і океанів : [навчально-методичний посібник для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів]. / О.М. Топузов, Т.Г. Назаренко, О.Ф. Надтока, Л.П. Вішнікіна, А.А. Шуканова, В.М. Самойленко. – К. : ДНВП «Картографія», 2011.
48. Наконечнюк В.В. Групова навчальна діяльність – інструмент продуктивного навчання / В.В. Наконечнюк // Географія. – 2011. – № 13-14. – С.67-69.
49. Нестандартні уроки з фізичної географії / авт.-уклад. К.С. Шуліка .- Х. : Основа , 2012 .- 112с. .- (Б-ка журналу "Географія"; вип.9(105)).
50. Освітні технології навчання: Навч.-метод. посіб. / За ред. О. М. Пехоти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003.– 255 с.
51. Понурова Г.А. Проблемный подход в обучении географии.–М.: Просвещение,1991.- С.41-77.
52. Стадник О.Г. Географія материків і океанів. 7 клас. Методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид.група „Основа”: „Тріада+”, 2007. С.68-93.
53. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 191 с.
54. Сучасні підходи до викладання географії. Досвід учасників конкурсу "Учитель року" .- Х. : Основа , 2011 .- 96с. .-(Б-ка журналу "Географія"; Вип. 7(91))
55. Технології формування критичного мислення на уроці географії / Н.С. Колосова, Н.В. Вукіна, Н.П. Дементієвська, В.М. Макаренко, О.О. Туманцова; упоряд. Н.С. Колосова. – Х.: Вид. група "Основа", 2008. – 126.с. (Б-ка журн. "Географія"; "Вивчаємо сучасні технології навчання" Вип. 6 (54))
56. Топузов О.М. Методика навчання географії материків і океанів. Навчально-методичний посібник для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів / О.М. Топузов, О.Ф. Над-тока, Т.Г. Назаренко, Л.П. Вішнікіна, А.А. Шуканова, В.М. Самойленко. – К.: ДНВП "Картографія", 2011. – 128 с.

57. Топузов О.М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика : монографія / Олег Михайлович Топузов. – К. : Фенікс, 2007. – 304 с.
58. Топузов О.М. Профільне навчання географії / О.М. Топузов, Т.Г. Назаренко // Географія. – 2010. – № 15-16. – С.37-41.
59. Топузов О.М. Сучасні методичні прийоми навчання географії / О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна // Географія та основи економіки. – 2011. – № 6. – С.33-36.
60. Чернов Б.О. Методи навчання географії в школі : посіб. для вчителів / Б.О. Чернов, В.П. Корнеєв; за ред. А.М. Алексюка та А.Й. Сиротенка. – К. : Рад. шк., 1986. – 174 с. Туркіна Р.М. Організація навчальних екскурсій з природознавства // Географія. - № 15-16 (91-92). – С.73-74.
61. Урок географии: Методические рекомендации / Сост. Л. М. Панчешникова.– М.: Просвещение, 1990.
62. Уроки географії. Від класики – до сучасних технологій / За ред. Корнеєва В. П. – Х.: Вид. група „Основа”, 2006. – С. 108-167.
63. Цимбалюк Н. Методика проведення групової роботи на уроках географії // Географія та основи економіки в школі. – 2005. – № 7 – С.10-11.
64. Чумак О.А. До питання класифікації методів навчання / О.А. Чумак // Географія. – 2009. – № 24. – С.2-3.
65. Шоробура І.М. Становлення шкільної географічної освіти в Україні (до середини ХІХ століття) // Вісник Житомирського педагогічного університету: Зб. наук. праць. – Житомир, 2003. – Вип. 12. – С. 242–245.
66. Шоробура І.М. Шкільна географічна освіта: історія, проблеми, перспективи. – Кам'янець–Подільський: бетка, 2005. – 350 с.
67. Шутий Р.О., Шута Н.В. Застосування інформаційно-комунікаційних та мультимедійних технологій на уроках географії // Географія. – 2007.- № 15-16 (91-92). – С.53-61.
68. Vasha S. A. S. Methods Of Teaching Geography. - Discovery Publishing House, 2004 – 320 p.
69. Zaidi S.M. Modern Teaching of Geography - Anmol Publications Pvt. Limited, 2005. - 322 p.
70. Semina I. A. Primenenie innovacionnyh metodov obuchenija geografii v vysshej shkole [The application of innovative methods of teaching geography in higher school]. Integracija obrazovanija = Integration of Education. 2015, vol. 19, no. 2, pp. 100-108.
71. Methods of teaching geography // http://dceutkal.ac.in/Syllabus/MA_Education/Education_Paper_5_GEOGRAPHY.pdf

15. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт міністерства освіти і науки, молоді та спорту України // <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/>
2. Офіційний сайт інституту інноваційних технологій і змісту освіти // <http://iitzo.gov.ua/>
3. Методичний портал // <http://metodportal.net/node/581>
4. Учитель географії // <http://vadilla.moy.su/>
5. Всеосвіта.. Спільнота активних освітян. // <https://vseosvita.ua/>
6. Освітній проєкт “На урок” // <https://naurok.ua/>
7. PROMETHEUS. Найкращі онлайн-курси України та світу // <https://prometheus.org.ua/>
8. Географіка. Географічний портал. // [http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji /metodika vikladannja geografiji](http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji/metodika_vikladannja_geografiji)
9. Географія для всіх // http://geo-bav.at.ua/load/urok_geografii
10. Я іду на урок географії // <http://geo-teacher.at.ua/>
11. Географія & Історія / Навчально-методичний сайт ПрАТ «Інститут передових технологій» // <http://osvitanet.com.ua/>
12. Geo-klass.at.ua // <http://geo-klass.at.ua/>
13. Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського // www.nbuv.gov.ua